

ג וְלִרְאוּבֵנִי וְלִגְדֵי נָתַתִּי מִן־הַגִּלְעָד וְעַד־נַחַל אַרְנֹן תּוֹךְ הַנַּחַל וּגְבֹל וְעַד כֹּד יִבֶּקֶה הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: וְהָעֲרֵבָה וְהִירְדֵן וּגְבֹל מִכְנָז וְעַד ים הָעֲרֵבָה ים הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֶׁר־הָיָה הַפְּסָגָה מִזְרַחָה: וְאַצּוּ אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים כֹּז תַּעֲבִרוּ לִפְנֵי אַחֲיֵכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חֵיל: רְק נְשִׁיכֶם וְטַפְכֶּם כֹּז וּמִקְנֵכֶם יִדְעֵתִי כִּי־מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה לְאַחֲיֵכֶם כָּכֶם וַיֵּרְשׁוּ גַם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֶבֶר הִירְדֵן וּשְׁבַתָם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: כח וְאֶת־יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֹאת אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׁנִי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כִּן־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־הַמַּמְלָכוֹת כֹּט אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה: לֹא תִירָאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם א לָכֶם: ד וְאַתְחַנֵּן אֶל־יְהוָה בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר: ו וְאַתְחַנֵּן

ב אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה

תרגום אונקלוס

כג ולשיבט ראובן ולשיבט גד יהבית מן גלעד ועד נחל ארנון גו נחל ותחומיה ועד יובקא דנחל תחומא דבני עמון: כד ומישראל וירדנא ותחומיה מגניסר ועד ימא דמישראל ימא דמלחא תחות משפך מי רמתא מדנחא: כה ופקידית יתכון בעדנא ההוא למימר יי אלהכון יהב לכון ית ארעא הדא למירתה מזרזין תעברון קדם אחיכון בני ישראל כל מזרז חילא: כז לחוד נשיכון וטפלכון ובעירכון ידענא ארי בעיר סגי לכון יתבון בקרויכון דיהבית לכון: כז עד דינח יי לאחיכון כותכון וירתון אף אנון ית ארעא דיי אלהכון יהיב להון בעברא דירדנא ותתובון גבר לירותתיה דיהבית לכון: כח וית יהושע פקידית בעדנא ההוא למימר עינך חזאה ית כל דעבד יי אלהכון לתרין מלכיא האלין כן יעביד יי לכל מלכותא דאת עבר לתמן: כט לא תדחלון מזהון ארי יי אלהכון מימריה מגיח לכון: א וצליתי קדם יי בעדנא ההוא למימר: ב יי אלהים את שריתא לאחזאה ית עבדך ית רבותך וית ידך תקיפתא פירוש רש

(כג) תוך הנחל וגבול. כל הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר: עד ועד בכלל ויותר מכאן: (כד) מכנז. מעבר הירדן המערבי היא, ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רחב הירדן כנגדם ועוד מעבר שפתו עד כנרת, וזהו שנאמר 'והירדן וגבול הירדן ומעבר לו: (כה) ואצו אתכם. לבני גד וראובן היה מדבר: לפני אחיכם. הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר 'וטרף זרוע אף קדקד' (דברים כז:ב):

סדר ד (א) ואתחנן. אין 'חנן' בכל מקום אלא לשון מתנת חנם; אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, לפי שאמר לו: 'וחנתי את אשר אחן' (שמות כה:מ) אמר לו בלשון 'ואתחנן'.

בסדר ג החלית לת לפניך... את־הַפֶּל נָתַן ה' א' לפנינו: ויאמר ה' אלי אל־תִּירָא אֲתוּ... ואת־יְהוֹשֻׁעַ צִוִּיתִי בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֹאת אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה ה' א' לְשָׁנִי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כִּן־יַעֲשֶׂה ה' לְכָל־הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה: לֹא תִירָאוּם כִּי ה' א' הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם: ובהפטרה מימוש ההבטחות (יהושע ו:ה-ז, יח:א) אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את־הָאָמִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל... עַד־יָקֻם גּוֹל אִיכּוֹ הַלֹּא־הָיָה כְּתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיֵּשֶׁר... וְלֹא הָיָה כִּיּוֹם הַהוּא לִפְנֵינוּ וְאַחֲרֵינוּ לְשִׁמְעַ ה' בְּקוֹל אִישׁ כִּי ה' נָלַח לְיִשְׂרָאֵל.. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחַתּוּ חֲזָקוּ וְאַמְצוּ כִּי כָכָה יַעֲשֶׂה ה' לְכָל־אִיבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נֹלְחָמִים אוֹתָם... וְאֶת כָּל־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת־אֲרָצָם לְכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָלַח לְיִשְׂרָאֵל:

ד

ואתחנן

אֲשֶׁר מִי־אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוֹרֹתֶיךָ:
 אֶעֱבְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הֵיכָן הָהָר הַטּוֹב
 הַזֶּה וְהַלְבֵּנָן: וַיִּתְּעַבֵּר יְהוָה בִּלְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 רַב־לָךְ אֶל־תּוֹסֵף דִּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה: עֲלֶה | רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְשֹׂא
 עֵינֶיךָ יְמָה וּצְפֹנָה וְתִימְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר
 וְאֶת־הֵיכָל הַזֶּה: וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקֵהוּ וְאַמְצָהוּ כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי
 הָעָם הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: וְנָשָׁב בְּגֵיא מוֹל
 בֵּית פְּעוֹר:

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל־הַחֲקִים וְאֶל־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִלְמַד אֶתְכֶם
 לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבִאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי
 אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: לֹא תִסְפוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה אֶתְכֶם וְלֹא
 תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶה אֶתְכֶם:
 עֵינֵיכֶם הִרְאֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר

תרגום אונקלוס

דאָת הוּא אֱלֹהִים דְּשִׁכְנִיתִךְ בְּשָׁמַיָא מְלַעֲיָלָא וְשָׁלִיט בְּאַרְעָא לִית דִּיעֲבִיד כְּעוֹבְדִךָ וּכְגִבּוֹרֹתֶיךָ: ג אֶעֱבֹר כְּעַן
 וְאֶחָזִי יְת אֶרְעָא טַבְתָּא דִּבְעִבְרָא דִּירְדְנָא טוֹרָא טַבָּא הָדִין וּבֵית מִקְדָּשָׁא: ד וְהוּא רְגִז מִן קָדָם יִי עָלִי בְּדִילְכוֹן
 וְלֹא קָבִיל מִנִּי וְאָמַר יִי לִי סָגִי לָךְ לֹא תוֹסִיף לְמַלְלָא קָדָמִי עוֹד בְּפִתְגָמָא הָדִין: ה סָק לְרִישׁ רִמְתָּא וְזָקֶף עֵינֶךָ
 לְמַעֲרָבָא וּלְצָפוֹנָא וּלְמִדְנַחָא וְחָזִי בְּעֵינֶךָ אֲרִי לֹא תַעֲבֹר יְת יִרְדְנָא הָדִין: ו וּפְקִיד יְת יְהוֹשֻׁעַ וְתַקִּיפָהּ
 וְעֲלִימָהּ אֲרִי הוּא יַעֲבֹר קָדָם עָמָא הָדִין וְהוּא יַחֲסִין יְתֵהוּן יְת אֶרְעָא דְתַחֲזִי: ז וַיִּתִּיבְנָא בַּחֲלָתָא לְקָבִיל בֵּית פְּעוֹר:
 ח וְכַעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקִימָיָא וּלְדִינָיָא דְאַנָּא מְלִיף יִתְכוֹן לְמַעַבְדּ בְּדִיל דְתִיחֹן וְתִיעֲלֹן וְתִירְתּוֹן יְת אֶרְעָא
 דִּי אֱלֹהִים דְּאִבְהִתְכוֹן יְהִיב לְכוֹן: ט לֹא תִסְפוֹן עַל פִּתְגָמָא דְאַנָּא מְפָקִיד יִתְכוֹן וְלֹא תִמְנְעוֹן מִנִּיהּ לְמַטֵּר
 יְת פְּקוּדִיָּא דִּי אֱלֹהִים דְאַנָּא מְפָקִיד יִתְכוֹן: י עֵינֵיכֶם חֲזָא יְת דְּעַבְד יִי בְּפִלְחִי בְּעָלָא פְעוֹר אֲרִי כָל גּוֹבְרָא

פירוש רש"י

אֲשֶׁר מִי אֵל וגו'. אֵינֶךָ דוֹמָה לְמֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם, שֵׁישׁ לוֹ יוֹעֲצִין וְסִנְקֶתְדִּין הַמִּמְחִין בִּידוֹ
 כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וְלַעֲבֹר עַל מִדּוֹתָיו; אֵתָּה –
 אֵין מִי יִמְחָה בִּידֶךָ אִם תִּמְחַל לִי וּתְבַטֵּל גִּזְרֹתֶךָ.
 וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ: 'אֵתָּה הַחֲלוֹת לְהִרְאֹת אֶת עֲבֹדֶךָ'
 מִלְחָמַת סִיחּוֹן וְעוֹג, כְּדֹכְתִּיב 'רֹאֵה הַחֲלוֹתִי תַת
 לְפָנֶיךָ' (לַעֲלִי ג:א) – הִרְאֵנִי מִלְחָמַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַד
 מְלָכִים: (ג) אֶעֱבְרֶה נָּא. אֵין 'נָא' אֵלָּא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה:
 הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה. זוֹ יְרוּשָׁלַיִם: וְהַלְבֵּנָן. זֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ: (ד) וַיִּתְּעַבֵּר ה'. נִתְמַלֵּא חֲמָה:
 לְמַעַנְכֶם. אֵתָּם גִּרְמַתָּם לִי; וְכֵן הוּא אוֹמֵר
 'וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיבָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בְּעִבְרֹרָם'
 (תַּחֲלִים סֵדֶר טוֹ פִּסּוּק לֵג, מִזְמוֹר קָה שְׁלֹשׁ פִּסּוּק לֵב):
 רַב לָךְ. שְׁלֹא יֹאמְרוּ: 'הִרְבָּה כְּמָה קָשָׁה וְהִתְלַמִּיד
 כְּמָה סִרְכָן, מִפְּצִיר'; דִּבֵּר אַחֲרֵי: 'רַב לָךְ' – הִרְבָּה
 מִזֶּה שְׁמוֹר לָךְ, רַב טוֹב הַצָּפוֹן לָךְ: (ה) וְרֹאֵה
 בְּעֵינֶיךָ. בְּקָשָׁתָּ מִמֶּנִּי: 'וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה'
 (פִּסּוּק ג) – אֲנִי מִרְאֶה לָךְ אֶת כָּלָהּ, שְׁנֵאמַר 'וַיִּרְאֶהוּ

ד

ואתחנן

שני

י' הָלַךְ אַחֲרַי בְּעַל-פְּעֹור הַשָּׁמַיִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִקְרָבָךְ: וְאַתֶּם הַדְּבָקִים
 י"ב בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם: רֹאֵה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים
 כְּאֲשֶׁר צִוֵּנִי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה
 י"ג לְרִשְׁתָּהּ: וְשִׁמְרַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים
 אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם-חֻכִּים וְנָבוֹן הַגּוֹי
 י"ד הַגָּדוֹל הַזֶּה: כִּי מִי-גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ
 טו בְּכָל-קְרָאֵנוּ אֵלָיו: וּמִלִּי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צָדִיקִים כָּל
 טז הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: רַק הִשְׁמַר לְךָ וּשְׁמַר נִפְשְׁךָ
 מְאֹד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן-יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל
 י"ז יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאֶמֶר יְהוָה אֵלֵי הַקֹּהֶל-לִי אֶת-הָעָם וְאִשְׁמַעַם אֶת-דְּבָרִי
 אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה
 י"ח וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן: וּתְקַרְבוּן וּתַעֲמִדוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בְּעֹר בָּאֵשׁ
 י"ט עַד-לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ עָנָן וְעָרַפֶּל: וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל
 כ דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זִוְלָתִי קוֹל: וַיִּגַּד לָכֶם
 אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂת הַדְּבָרִים וַיַּכְתֶּם עַל-שְׁנֵי
 כ"א לַחוֹת אֲבָנִים: וְאֹתִי צִוָּה יְהוָה בָּעֵת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים
 כ"ב לַעֲשׂוֹתְכֶם אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
 לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל-תְּמוּנָה בַּיּוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב

תרגום אונקלוס

דְּהִלִּיךְ בְּתַר בְּעֵלָא פְעוֹר שִׁיִּצִיָּה יי אֱלֹהֶךָ מִבִּינָךְ: י' וְאַתָּן דְּאִדְבִּיקְתוּן בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהִיכוֹן קִיִּימִין כּוֹלְכוֹן יוֹמָא דִּין:
 י"ב חֲזוּ דְאִלְפִית יִתְכוּן קִיִּימִין וְדִינִין כְּמָא דְפִקְדִינִי יי אֱלֹהֵי לְמַעַבְד כֵּן בְּגוֹ אֶרְעָא דְאַתָּן עָאֲלִין לְתַמֵּן לְמִירְתָּהּ:
 י"ג וְתִטְרוּן וְתַעֲבִדוּן אֲרִי הִיא חֻכְמַתְכוֹן וְסוֹכְלַתְנוֹתְכוֹן לְעֵינֵי עַמְמֵיָא דִּישְׁמַעוּן י' כָּל קִיִּימֵיָא הָאֲלִין וְיִימְרוּן לַחֲדוּר עַם
 חֻכִּים וְסוֹכְלַתְן עַמָּא רַבָּא דִּדִּין: י"ד אֲרִי מֵאֵן עַם רַב דְּלִיָּה אֱלֹהֵי קְרִיב לִיָּה לְקַבְּלָא צְלוֹתִיָּה בְּעֵדָן עֲקָתִיָּה כִּי אֱלֹהֵנָא
 בְּכָל עֵדָן דְּאִנְחָנָא מְצִלָּה קְדָמוּהִי: טו וּמֵן עַם רַב דְּלִיָּה קִיִּימִין וְדִינִין קְשִׁיטִין כָּל אֲוִרִיתָא הָדָא דְאָנָא יְהִיב קְדָמִיכוֹן
 יוֹמָא דִּין: טז לַחֲדוּר אִסְתָּמַר לְךָ וְטַר נִפְשְׁךָ לְחֻדָּא דְלָמָּא תַתְנַשִּׁי י' תַּתְנַשִּׁי דְחֻזָּאָה עֵינְךָ וְדָלְמָא יַעֲדוֹן מִלְּבָבְךָ
 כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ וְתַהוֹדַעְנוּן לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ: י"ז יוֹמָא דְקַמְתָּא קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּחֹרֵב כֵּד אָמַר יי לִי כְּנוֹשׁ קְדָמִי י' עַמָּא
 וְאִשְׁמַעְנוּן י' תַּתְנַשִּׁי דִּיִּלְפוֹן לְמַדְחַל קְדָמִי כָּל יוֹמֵיָא דְאָנָן קִיִּימִין עַל אֶרְעָא וְיִת בְּנִיהוֹן יִלְפוֹן: י"ח וְקִרְיַתְכוֹן וְקַמְתָּן
 בְּשָׁפּוּלִי טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעַר בְּאִישְׁתָּא עַד צִית שְׁמִיָּא חֲשׂוֹכָא עֲנָנָא וְאִמְטָתָא: י"ט וּמִלְּלִי יי עַמְכוֹן מְגוֹ אִישְׁתָּא קָל
 פְּתַגְמִין אֲתוּן שְׁמַעִין וְדָמו לִיִּתְכוּן חֻזֵּן אֱלֹהִין קָלָא: כ וְחוּי לְכוֹן י' תַּתְנַשִּׁי דְפִקְדִי יִתְכוּן לְמַעַבְד עֲשֵׂרָא פְתַגְמִין
 וְכַתְבָּנוֹן עַל תְּרִין לוחֵי אֲבָנִיָּא: כ"א וְיִתִּי פִקְדִי יי בְּעֵדָנָא הַהוּא לְאִלְפָא יִתְכוּן קִיִּימִין וְדִינִין לְמַעַבְדְכוֹן יִתְהוֹן בְּאֶרְעָא
 דְאַתָּן עֹבְרִין לְתַמֵּן לְמִירְתָּהּ: כ"ב וְתַסְתְּמְרוּן לְחֻדָּא לְנַפְשֵׁיכֶם אֲרִי לֹא חֲזִיתוּן כָּל דָּמוּ בְּיוֹמָא דְמִלְּלִי יי עַמְכוֹן בְּחֹרֵב

פירוש רש"י

(יג) וְשִׁמְרַתֶּם. זו מִשְׁנָה: וַעֲשִׂיתֶם. כְּמִשְׁמַעוֹ: כִּי
 הוּא חֻכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם וְגו'. בְּזֹאת תַּחֲשֹׁבוּ חֻכְמִים
 וְנִבְנוֹנִים 'לְעֵינֵי הָעַמִּים': (טו) חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צָדִיקִים.
 הַגּוֹנִים וּמִקְבָּלִים: (טז) רַק הִשְׁמַר לְךָ וְגו' פֶּן תִּשְׁכַּח
 אֶת הַדְּבָרִים. אִזּו, כְּשֶׁלֹּא תִשְׁכַּחוּ אוֹתָם וְתַעֲשׂוּם עַל
 אִמְתָּתָם, תַּחֲשֹׁבוּ חֻכְמִים וְנִבְנוֹנִים, וְאִם תַּעֲזוּתוּ
 אוֹתָם מִתּוֹךְ שִׁכְחָה, תַּחֲשֹׁבוּ שׁוֹטִים: (י"ז) יוֹם
 אֲשֶׁר עָמַדְתָּ. מוֹסֵב עַל מִקְרָא שְׁלִמְעֵלָה מִמֶּנּוּ 'אֲשֶׁר
 רָאוּ עֵינֶיךָ וְגו' יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ וְגו' בְּחֹרֵב' אֲשֶׁר רָאִיתָ
 אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלְפִידִּים: יִלְמְדוּן. 'יִלְפוּן',
 לְעַצְמָם: יִלְמְדוּן. 'יִלְפוּן', לְאַחֲרֵים: (כ"א) וְאֹתִי צִוָּה
 ה' בָּעֵת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם. תּוֹרָה שְׁבַעֲלִי פֶה:

ד

ואתחנן

כג מתוך האש: פֶּן־תִּשְׁחַתּוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־סִמָּל תִּבְנִית
 כד זָכַר אוֹ נִקְבָּה: תִּבְנִית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תִּבְנִית כָּל־צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר
 כה תַּעֲוֹף בַּשָּׁמַיִם: תִּבְנִית כָּל־רֶמֶשׂ בָּאֲדָמָה תִּבְנִית כָּל־דָּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם
 כו מִתַּחַת לָאָרֶץ: וּפֶן־תִּשָּׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הַיָּרֵחַ
 וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר
 כז חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִתָּם לְכָל־הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: וְאַתְּכֶם לִקַּח יְהוָה
 וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַפְּרוֹזַל מִמִּצְרַיִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה:
 כח וַיְהִי־הָיָה הַתְּאֵנָה־בִּי עַל־דְּבָרֶיכֶם וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת־הַיָּרֵדָן
 כט וּלְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לִּי נַחֲלָה: כִּי
 אֲנִכִּי מֵת בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת־הַיָּרֵדָן וְאַתֶּם עֹבְרִים וִירִשְׁתֶּם
 ל אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת: הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה
 לא אֱלֹהֶיךָ: כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֶלֶת הוּא אֵל קָנָא:

תרגום אונקלוס

מגו אישתא: כג דלמא תחבלון ותעבדון לכון צילם דמות כל צורא דמות דכר או נוקבא: כד דמות כל בעירא
 דבארעא דמות כל צפר גפא דפרח באויר רקיע שמאיא: כה דמות כל רחשא דבארעא דמות כל נוני דבמאיא מלרע
 לארעא: כו ודלמא תזקוף עינך לשמאיא ותחזי ית שמשא וית סיהרא וית כוכביא כל חילי שמאיא ותטעי ותסגוד להון
 ותפלחנין דזמין יי אלהך יתהון לכל עממיא תחות כל שמאיא: כז ויתכון קריב יי לדחלתיה ואפיק יתכון מכורא
 דברזלא ממצרים למחוי ליה לעם אחסנא כיומא הדין: כח ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל דלא
 למעברי ית ירדנא ובדיל דלא למיעל לארעא טבתא דיי אלהך יהיב לך אחסנא: כט ארי אנא מאית בארעא הדא לית
 אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותירתון ית ארעא טבתא הדא: ל אסתמרו לכון דלמא תתנשון ית קימא דיי אלהכון
 דגזר עמכון ותעבדון לכון צילם דמות כולא דפקדך יי אלהך: לא ארי יי אלהך מימריה אישא אכלא הוא אל קנא:

פירוש רש"י

(כג) סמל. צורה: (כו) ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולתת לב לטעות אחריהם: אשר חלק ה'.
 להאיר להם. דבר אחר: לא להות; לא מנען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם,
 לטרום מן העולם, וכן הוא אומר 'פי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא' (תהלים סדר ה פסוק ד, מזמור
 לה שלנו פסוק ג): (כז) מכור. 'כור' הוא כלי שמזקקים

מפתח סדרי התנך

דרך נצחיות אמונתנו בה: בפסוק כז, לפי ההסבר השני ברש"י, מעמיד משה רבינו את אמונת הגויים מול האמונה שלנו בקבה. גם מיכה הנביא בפסוק שנבחר לראש סדר יא בתרי עשר, מעמיד אמונות אלו זו נגד זו, אך הוא מוסיף שתי מילים בדברו על אמונתנו כי כל־העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם־ה' אלהינו לעולם ועד. בעוד שאמונת העמים בהבליהם בת חלוף היא, הרי שאמונתנו בה' נצחית היא.

סדר ד פותח בתחינת משה ואתחנן אל־ה' והפטרנו (ישעיה יג:ה-יג/טו+כז) פותחת בתחינת ישראל ה' חננו לך קיינו היה זרעם לפקדים אף־ישועתנו בעת צרה: ובמדרש (דברים רבה כד:א) אמר רבי יוחנן: תחנונים ידבר־רש (משלי ה:יד) – אלו נביאי ישראל. ועשיר יענה עזות (שם) – אלו נביאי עבודת כוכבים. אמר רבי יוחנן: אין לך צדיק באמות העולם יותר מאיוב, ולא בא אלא בתוכחות, שנאמר (איוב ה:ה) אערכה לפניו משפט ופי אמלא תוכחות: אין לך גדול בנביאים ממשה וישעיה, ושניהם לא באו אלא בתחנונים, ישעיה אמר (ישעיה יג:ה): ה' חננו לך קיינו. ומשה אמר ואתחנן אל־ה'. תוכן הנבואה הוא: 'אם בימי חזקיהו פחדו יושבי ירושלם ממלך אשור עד שהוצרכו להתפלל ולבקש רחמים... ואם בימי המשיח יפחדו מפני גוג ומגוג ויצטרכו להתפלל ולבקש רחמים' (רדק). ובסדר ד כאן ונושנתם בארץ והשתתם... העידתי ככם היום... כי־אבד תאבדון מהר מעל הארץ... בצר לך ומצאוך... באחרית הימים ושבת עדה' א' ושמעת בקלו: כי אל רחום ה' א'... ולמען תאריך ימים על־האדמה אשר ה' א' נתן לך כל־הימים:

לֹא כִי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנֵי בָנִים וְנוֹשְׁנֶתֶם בָּאָרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פְּסָלִים וְגו' ואתחנן

לֹא תִמוּנֹת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: הָעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֲבֹד תֹּאבְדוּן מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־תֹאריכּן יָמִים עָלֶיהָ כִּי הַשָּׁמַד תִּשְׁמְדוּן: וְהַפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה: וְעַבַּדְתֶּם־שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן לֹא אֲשֶׁר לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּן וְלֹא יִרְיחוּן: וּבִקְשֶׁתֶּם מִשָּׁם לֹא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִצָּאָתָּה כִּי תִדְרֹשׁוּ בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: בַּצֹּר לָךְ וּמִצָּאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹלוֹ: כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: כִּי שָׁאַל־נָא לַיָּמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמֶנֶּחֱ־הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל־הָאָרֶץ וְלִמְקַצָּהּ הַשָּׁמַיִם וְעַד־קִצָּהּ הַשָּׁמַיִם הִנֵּהיָה כְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כָּמֹהוּ: מִן הַשָּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מִדְּבַר מִתּוֹךְ־הָאָשׁ כַּאֲשֶׁר־שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיַּחֲזִי:

תרגום אונקלוס

לֹא אֲרִי תִילְדוֹן בָּנִין וּבָנֵי בָנִין וְתִתְעַתְקוֹן בָּאָרֶעָ וְתִתְחַבְּלוֹן וְתַעֲבְדוּן צִילִם דְּמוֹת כּוֹלָא וְתַעֲבְדוּן דְּבִישׁ קִדָּם יִי אֱלֹהֶיךָ לְאַרְגָּזָא קְדָמוּהִי: לֹא אִסְחִידִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יֵת שְׁמִיָּא וְיֵת אֶרְעָא אֲרִי מִיכַד תִּיבְדוֹן בְּפָרִיעַ מֵעַל אֶרְעָא דְּאִתּוֹן עֹבְרִין יֵת יִרְדְּנָא לְתַמָּן לְמִיתְרָה לֹא תִירְכוֹן יוֹמִין עֲלֵה אֲרִי אֲשִׁתִּיצָאָה תִּשְׁתִּיצוֹן: לֹא וִיבְדַר יִי יִתְכוֹן בִּינִי עִמָּיָא וְתִשְׁתָּאָרוֹן עִם דְּמִנִּין בְּעַמָּיָא דִּידְבַר יִי יִתְכוֹן לְתַמָּן: לֹא וְתִפְלַחוֹן תַּמָּן לְעַמָּיָא פְּלַחִי טַעוּתָא עוֹבַד יְדִי אֲנִישׁ אַעָא וְאִבְנָא דְּלֹא חֲזוֹן וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֲכַלִּין וְלֹא מְרִיחוּן: לֹא וְתִתְבַּעוֹן מִתַּמָּן יֵת דְּחַלְתָּא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתִשְׁכַּח אֲרִי תַבְעִי מִן קְדָמוּהִי בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: לֹא כִד תִּיעוֹק לָךְ וַיִּשְׁכַּחוּךָ כָּל פְּתִגְמִיָּא הָאֵלִין בְּסוֹף יוֹמִיָּא וְתִתּוּב לְדַחְלְתָּא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתִקְבִּיל לְמִימְרֵיהּ: לֹא אֲרִי אֱלֹהָא רַחוּמָא יִי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִשְׁכַּחְךָ וְלֹא יִחַבְּלֶךָ וְלֹא יִתְנַשִּׁי יֵת קִימָא דְּאַבְהֶתְךָ דְּקִיָּים לְהוּן: לֹא אֲרִי שָׁאֵל כַּעַן לְיוֹמִיָּא קְדָמָי דְּהוּוּ קְדָמָךְ לְמֶן יוֹמָא דְּבָרָא יִי אָדָם עַל אֶרְעָא וְלִמְסִיפִי שְׁמִיָּא וְעַד סִיפִי שְׁמִיָּא הִהוּהּ כְּפִתְגָמָא רַבָּא דִּדִּין אוֹ הַאֲשִׁתְּמַע דְּכוּתִיָּה: מִן הַשָּׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּי מִמְלִיל מְגוֹ אִישְׁתָּא כָּמָא דְּשָׁמַעְתָּא אֹתָּ וְאַתְקִיָּים:

פירוש רש"י

(לֹא) וְנוֹשְׁנֶתֶם. רָמַז לָהֶם שִׁיגְלוּ מִמֶּנָּה לְסוֹף שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וּשְׁתֵּים שָׁנָה, כְּמִנִּין 'וְנוֹשְׁנֶתֶם'. וְהוּא הַקָּדִים וְהַגָּלִם לְסוֹף שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים, וְהַקָּדִים שְׁתֵּי שָׁנִים ל'וְנוֹשְׁנֶתֶם' כְּדִי שְׁלֹא יִתְקִים בָּהֶם 'כִּי אֲבֹד תֹּאבְדוּן' (בַּפְּסוּק הַבֵּא), וְזֶהוּ שְׁנֵאֲמַר 'וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרַעָה וַיִּבְיֹאֶה עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֱלֹהֵינוּ' (דִּנְיָאֵל וִיֵּאֵל) – צָדִיקָה עָשָׂה עִמָּנוּ, שְׁמַהֲרָ לְהִבְיֹאֶה שְׁתֵּי שָׁנִים לְפָנֵי זְמַנָּה: (לֹא) הָעִידֹתִי בָכֶם. הִנֵּנִי מְזַמֵּנִם לְהִיּוֹת עֲדִים שֶׁהִתְרִיתִי בָכֶם: (לֹא) וְעַבַּדְתֶּם שָׁם אֱלֹהִים. כְּתַרְגוּמוֹ, מִשְׁאַתֶּם עוֹבְדִים לְעוֹבְדֵיהֶם, כְּאֵלוֹ אַתֶּם עוֹבְדִים לָהֶם: (לֹא) לֹא יִרְפֶּךָ. מִלְּהַחְזִיק בְּךָ בְּיָדִיו; וְלִשְׁוֹן 'לֹא יִרְפֶּךָ' – לִשְׁוֹן לֹא יַפְעִיל הוּא – לֹא יִתֵּן לָךְ רִפְיוֹן, לֹא יַפְרִישׁ אוֹתָךְ מֵאֲצִלּוֹ. וְכֵן 'אֲחַזְזִתּוּ וְלֹא אֲרַפְּנוּ' (שִׁיר הַשִּׁירִים פְּסוּק ל"ח) – שְׁלֹא נִגְקֵד 'אֲרַפְּנוּ'. כָּל לִשְׁוֹן 'רִפְיוֹן' מוֹסֵב עַל לִשְׁוֹן מַפְעִיל וּמִתְפַּעֵל, כְּמוֹ 'הִרְפָּה לָהּ' (מַלְכִּים כ"א:ב) – תֵּן לָהּ רִפְיוֹן; 'הִרְפָּה מִמֶּנִּי' (לֵהֲלֹךְ ח:י"ד) – הִתְרַפָּה מִמֶּנִּי: (לֹא) לַיָּמִים רִאשׁוֹנִים. עַל יָמִים רִאשׁוֹנִים: וְלִמְקַצָּה הַשָּׁמַיִם. וְגַם שָׁאֵל לְכָל הַבְּרוּאִים אֲשֶׁר מְקַצָּה אֵל קִצָּה. זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ, וּמִדְּרָשׁוֹ: מִלְּמַד, עַל קוֹמָתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהִיָּתָה מִן הָאָרֶץ עַד הַשָּׁמַיִם, וְהוּא הַשְּׁעוֹר עֲצָמוֹ אֲשֶׁר מְקַצָּה אֵל קִצָּה: הִנֵּהיָה כְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה. וּמֵהוּ הַדְּבַר הַגְּדוֹל? 'הַשָּׁמַע עִם וְגו'' (בַּפְּסוּק הַבֵּא):

מִפְתַּח סְדְרֵי הַתִּנְךְ בַּפְּסוּק לֹא הִעֲדָאת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וּבְרָאשׁ סְדֵר כֹּחַ הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַר־יִפִּי: הִיּוֹד הוּא בְּרָאשִׁית בְּרָאשׁ סְדֵר א' בְּרָאשִׁית בְּרָא א' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְגַם אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִפְרָאם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' א' אָרֶץ וְשָׁמַיִם (שֵׁם כ"א:א) וּבִנְבוּאָת זְכוּרִיָּה (תְּרִי עֶשֶׂר כ"א:א) מִשְׁאֵל דְּבִרָה' עַל־יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר־ה' נָטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אָרֶץ וַיִּצַּר רִוְחָ־אָדָם בְּקִרְבּוֹ: עַל כֵּן בִּיקֵּשׁ דּוֹד (תְּהִלִּים ח"א) וְרֹמָה עַל־שָׁמַיִם א' עַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ: וַיִּצְחַק בְּרַךְ אֶת יַעֲקֹב (בְּרָאשִׁית כ"ה:א) וַיִּתֵּן־לָךְ הָא' מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירְשׁ: וְחִנָּה הִתְפַּלְּלָה (שְׁמוּאֵל כ"א:א) ה' יִתְּנוּ מְרִיכּוֹ עָלַי בְּשָׁמַיִם יִרְעֵם ה' יִדִּין אֶפְסִי־אָרֶץ וַיִּתֵּן־עֵז לְמַלְכּוֹ וַיִּרֶם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ:

מֵאָה אוֹ | הַנִּסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לִקְחַת לוֹ גֹּי מִקֶּרֶב גֹּי בְּמִסְתַּב בְּאַתָּה
 וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל
 מִבְּ אֲשֶׁר-עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: אֵתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת כִּי
 מִגְּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ: מִן-הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעַךְ אֶת-קִלּוֹ
 לְיִסְרָךְ וְעַל-הָאָרֶץ הָרָאךָ אֶת-אֲשׁוֹ הַגְּדוּלָּה וּדְבָרֶיךָ שְׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:
 מִדְּ וַתַּחַת כִּי אָהַב אֶת-אַבְרָהָם וַיִּבְחַר בְּזִרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצֵאךָ בְּפָנָיו בְּכַחוֹ
 מִהַ הַגְּדֹל מִמִּצְרַיִם: לְהוֹרִישׁ גֹּיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָ מִפְּנֶיךָ לְהַבִּיאָךְ
 מִזֶּה לְתַת־לָךְ אֶת-אֶרֶץ נַחֲלָה כִּי־זֶה: וַיִּדְעַתָּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לִבְךָ כִּי
 מִזֶּה יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד: וְשִׁמְרָתָּ
 אֶת-חֻקֶּיךָ וְאֶת-מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ
 אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תֹּאריךְ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 כָּל-הַיָּמִים:

תרגום אונקלוס

מֵאָה אוֹ נִסִּין עֲבַד יְיָ לְאַתְגָּלָא לְמַפְרָק לִיה עִם מִגֹּי עִם בְּנִסִּין בְּאַתִּין וּבְמוֹפְתִין וּבְקֶרֶב גֹּי וּבְיָד תְּקִיפָא
 וּבְדִרְעָא מְרִמָּא וּבְחֻזְזִין רַבְרַבִּין כָּל דְּעֲבַד לְכוֹן יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵינוּ: מִבְּ אֵת אֶתְחִיזִיתָא לְמַדַּע
 אֲרִי יְיָ הוּא אֱלֹהִים לִית עוֹד בְּרַ מְנִיָּה: מִגְּ מִן שְׁמִיָּא אֲשִׁמְעָךְ יֵת קֵל מִיִּמְרִיָּה לְאַלְפּוֹתָךְ וְעַל אֶרֶץ אַחֲרֶיךָ
 יֵת אִישְׁתִּיָּה רַבְתָּא וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּא מִגֹּי אִישְׁתָּא: מִדְּ וַחֲלָךְ אֲרִי רַחִים יֵת אֲבָהָתָךְ וְאַתְרֵי בְּכִיָּהוֹן בְּתִרְיָהוֹן
 וְאַפְקָךְ בְּמִיִּמְרִיָּה בְּחִילִיָּה רַבָּא מִמִּצְרַיִם: מִהַ לְתִרְכָּא עַמְמִין רַבְרַבִּין וְתִקְפִּין מִנָּךְ מִן קֶרֶם לְאַעֲלוֹתָךְ לְמַתָּן לָךְ
 יֵת אֶרֶץ־הוֹן אַחְסָנָא כִּי־זֶה: מִזֶּה וַתִּדַּע יוֹמָא דִּין וְתִתִּיב לְלִבְךָ אֲרִי יְיָ הוּא אֱלֹהִים דְּשִׁכְנִיתִיָּה בְּשְׁמִיָּא מְלַעֲיָלָא
 וְשִׁלִּיט עַל אֶרֶץ מְלֻרַע לִית עוֹד: מִזֶּה וַתִּטֵּר יֵת קִימּוּהִי וְיֵת פְּקוּדוּהִי דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין דִּיִּיטֵב לָךְ
 וּלְבִנְךָ בְּתִרְךָ וּבְדִיל דְּתוֹרִיךָ יוֹמִין עַל אֶרֶץ דִּי אֱלֹהֶיךָ יִהִיב לָךְ כָּל יוֹמֵיָא:

פירוש רש"י

(מֵאָה) אוֹ הַנִּסָּה אֱלֹהִים. הָכִי עָשָׂה נִסִּים שׁוֹם אֱלֹהִים
 'לָבוֹא לִקְחַת לוֹ גֹּי וְגו'?! – כָּל הַיָּיִן הָלָלוּ תְּמִיחוֹת
 הֵן, לְכָךְ נְקוּדוֹת הֵן בְּחֻטָּף פֶּתַח: 'הַנְּהִיָּה' הַנִּשְׁמַע'
 'הַשְׁמַע' הַנִּסָּה: בְּמִסְתָּב. עַל יְדֵי נִסְיוֹנוֹת הוֹדִיעָם
 גְּבוּרָתוֹתֶיךָ, כְּגוֹן 'הַתְּפָאָר עָלֶיךָ' (שְׁמוֹת ה':כז) – אִם
 אוֹכַל לַעֲשׂוֹת כֵּן, הִרִי זֶה נִסְיוֹן: בְּאַתָּה. בְּסִימָנִים,
 לְהַאֲמִין שֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ שֶׁל מְקוֹם, כְּגוֹן 'מִה זֶה
 בְּיָדְךָ' (שֵׁם ב':כד): וּבְמוֹפְתִים. הֵם נִפְלְאוֹת, שֶׁהִבִּיא
 עֲלֵיהֶם מַכּוֹת מִפְּלֹאוֹת: וּבְמִלְחָמָה. בָּיִם, שְׁנֵאֲמַר,
 'כִּי ה' נִלְחָם לָהֶם' (שֵׁם י"א:יא): (מִבְּ) הָרֵאתָ. כְּתַרְגוּמוֹ
 'אֶתְחִיזִיתָא', כְּשֶׁנִּתֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה,
 פֶּתַח לָהֶם שְׁבַעֲהָ רִקִּיעִים, וְכֶשֶׁם שֶׁקָּרַע אֶת

מפתח סדרי התנך

היכן מתחיל "נאום המצוות"? או טעויות בלימוד התורה הנגרמות מהחלוקה הזרה לפרקים. [הקדמה לסדר ה' המתחיל
 בעמוד הבא] שלושת הפסוקים הראשונים בפרשה ט' בחומש דברים עוסקים במשה רבינו המקיים את מצוות
 הבדלת ערי מקלט בעבר הירדן המזרחי, למרות שהן תקלוטנה רק לאחר שיהושע יבדיל את ערי המקלט בעבר
 הירדן המערבי (רש"י להלן ה:א). מפסוק ד' חוזרת התורה על המסר שבפסוקים הפותחים את חומש דברים. החלוקה
 היהודית הציבה פרשה זו בראש סדר ה' והמסר הוא שהיא מהווה הקדמה לפרשיות שלאחריה העוסקות במצוות
 רבות המתחילות בעשרת הדיברות. וכך כותב רש"י בפסוק ד': וְזֶה הַתּוֹרָה. זוֹ שֶׁהוּא עֲתִיד לְסַדֵּר אַחֵר פֶּרֶשָׁה זוֹ:
 החלוקה הנוכחית לפרקים שייכה את פרשה ט' לסוף פרק ד', כביכול, פסוקים אלו מסיימים את "נאום התוכחה".
 עיון בפירוש הרמב"ן, בפתיחת החומש ובפסוקים כאן, יגלה שהוא מגדיר את סיום "נאום התוכחה" בסיום סדר ד', כפי
 החלוקה היהודית. הרמב"ן רואה את פרשה ט' כמקשרת בין שני הנאומים וכחזרה על הקדמת התורה שבפתיחת
 החומש ל"נאום המצוות וביאור התורה".

ה א, ב אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: לנס שמה רוצח ט שלישי ד ואתחנן
 אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת־רֵעֵהוּ בְּכַל־דַּעַת וְהוּא לֹא־שָׂנֵא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֹשׁ וְנָס
 ג אֶל־אַחַת מִן־הָעָרִים הָאֵל וְחַי: אֶת־בָּצָר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ הַמִּישֹׁר לְרֹאוּבֵנִי
 ד וְאֶת־רֹאמֶת בְּגִלְעָד לְגָדִי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן לְמְנַשֵּׁי: וְזֹאת הַתּוֹרָה
 ה אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: אֵלֶּה הָעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפָטִים אֲשֶׁר
 ו דָּבַר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֹאתָם מִמִּצְרָיִם: בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגֵיא מוֹל
 בֵּית פְּעוֹר בָּאָרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה
 ז מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֹאתָם מִמִּצְרָיִם: וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ וְאֶת־אָרֶץ | עוֹג
 ח מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שְׁמֶשׁ: מַעְרֹעַר
 ט אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אֲרָנָן וְעַד־הַר שִׂיאָן הוּא חֶרְמוֹן: וְכָל־הָעֵרְבָה עֹבֵר
 הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה וְעַד יָם הָעֵרֶבָה תַּחַת אֲשֶׁלֶּת הַפְּסָגָה:

ו וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת־הַחֲקִים
 וְאֶת־הַמְשָׁפָטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם
 יא יֵב לַעֲשֹׂתָם: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כֶּרֶת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב: לֹא אֶת־אֲבֹתֵינוּ כֶּרֶת
 יג יְהוָה אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם כָּלְנוּ חַיִּים: פָּנִים |
 יד בְּפָנִים דָּבַר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ: אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין־יְהוָה וּבֵינֵיכֶם
 בָּעֵת הַהִוא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת־דְּבַר יְהוָה כִּי יֵרְאֹתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ

תרגום אונקלוס

א בכין אפריש משה תלת קרוין בעברא דירדנא מדנח שמשא: ב למערק לתמן קטולא דיקטול ית חבריה בלא מדעיה
 והוא לא שני ליה מאתמלי ומדקמוהי ויערוק לחדא מן קרויא האלין ויתקיים: ג ית בצר במדברא בארע מישרא
 לשיבט ראובן וית ראמות בגלעד לשיבט גד וית גולן במתנן לשבטא דמנשה: ד ודא אורייתא דסדר משה קדם בני
 ישראל: ה אלין סהדותא וקימא ודינא דמליל משה עם בני ישראל במפקהון ממצרים: ו בעברא דירדנא בחלתא
 לקביל בית פעור בארע סיחון מלכא אמורא דיתבי בחשבון דמחא משה ובני ישראל במפקהון ממצרים:
 ז ויריתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תריין מלכי אמורא דבעברא דירדנא מדנח שמשא: ח מערוער דעל
 כף נחלא דארנן ועד טורא דשיאון הוא חרמון: ט וכל מישרא עברא דירדנא מדנחא ועד ימא דמישרא תחות משפך
 מירמתא: י וקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמע ישראל ית קימא וית דינא דאנא ממליל קדמיכון
 יומא דין ויתלפון יתהון ותטרון למעבדהון: יא יי אלהנא גזר עמנא קים בחורב: יב לא עם אבהתנא גזר יי ית קימא
 הדין אלהין עמנא אנחנא אלין כא יומא דין כולנא קיימין: יג ממלל עם ממלל מליל יי עמכון בטורא מגו אישתא:
 יד אנא הויתי קאים בין מימרא דיי וביניכון בעדנא ההוא לחוואה לכון ית פתגמא דיי ארי דחילתון מן קדם אישתא

פירוש רש"י

סדר ה (א) אז יבדיל. נתן לב להיות חרד לדבר
 שיבדילם, ואף על פי שאינן קולטות עד שיבדלו
 אותן שבארץ כנען, אמר משה מצוה שאפשר
 לקיימה, אקיימה: בעבר הירדן מזרחה שמש. באותו
 עבר שבמזרחו של ירדן: מזרחה שמש. לפי שהוא
 דבוק, נקודה רי"ש בחטף; מזרח של שמש,
 מקום זריחת השמש: (ד) וזאת התורה. זו שהוא
 עתיד לסדר אחר פרשה זו: (ה-ז) אלה העדות וגו'

הפסרת סדר ה (יהושע יב:ט-טו+יג) פותחת בהכשרת הערים שמשה הבדיל לקליטה ומעבר לירדן ריחו מזרחה נתנו
 את־בצר במדבר... ומסתיימת (בדילוג אל) הפסוק לא־נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר־דבר ה' אל־בית ישראל הכל
 בא: המלמד על מימוש ההבטחות שבסיום סדר זה אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר ה' אליהי אבתיך לך...

ה' וְלֹא־עָלִיתֶם בָּהֶר לֵאמֹר: אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר יֵאָמַר וְאַתָּחֲנֹן
הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים לֹא־יְהִיָּה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
טו עַל־פָּנָי: לֹא־תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר
יז בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ: לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא
תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹקֵד עֹון אֲבוֹת עַל־בָּנִים
יח וְעַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רַבְעִים לְשָׁנָאִי: וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֻלְפִים לְאַהֲבִי וּלְשֹׁמְרֵי
טו מִצְוֹתָי [מִצְוֹתַי]: לֹא תִשָּׂא
אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ
כ לְשׁוּא: שְׁמֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה יג
כא, כב אֱלֹהֶיךָ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וַעֲשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת

תרגום אונקלוס

וְלֹא סְלִיקְתוֹן בְּטוֹרָא לְמִימַר: טו אֲנָא יְיָ אֱלֹהֶיךָ דְּאִפִּיקְתָּךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוּתָא לֹא יְהוּי לְךָ אֱלֹה אֲחֵרִין
בְּרַ מְנִי: טו לֹא תַעֲבִיד לְךָ צִילִם כָּל דְּמוּ דְּבִשְׁמִיָּא מִלְעִילָא וְדִבְאֶרְעָא מְלָרַע וְדִבְמִיָּא מְלָרַע לְאֶרְעָא:
יז לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחֲנִין אֲרִי אֲנָא יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא מִסְעֵר חוֹבֵי אֲבָהֶן עַל בְּנִין מְרִדִין וְעַל דֶּר תִּלִּיתַי
וְעַל דֶּר רַבִּיעֵאִי לְשָׁנָאִי כִּד מִשְׁלָמִין בְּנִיָּא לְמַחֲטִי בְּתַר אֲבָהֶתְהוֹן: יח וְעַבִּיד טִיבּוּ לְאֻלְפֵי דְרִין לְרַחֲמֵי
וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי: יט לֹא תִימִי בְּשֵׁמָא דִּיִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַגְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּי יְיָ יֵת דִּימִי בְּשֵׁמִיָּה לְשִׁקְרָא: כ טַר יֵת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא
לְקֹדֶשׁוּתִיהָ כְּמָא דְּפִקְדוּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: כא שְׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבִיד כָּל עַבִּידְתֶּךָ: כב וַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה שַׁבְּתָא

פירוש רש"י

(יד) לֵאמֹר. מוסב על 'דבר ה' עִמָּכֶם בָּהֶר מִתּוֹךְ עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת כְּכֹר פִּרְשֵׁתִים:
הָאֵשׁ' (פסוק יג) 'לֵאמֹר' 'אֲנֹכִי ה' וגו'', 'אֲנֹכִי עוֹמֵד
בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם': (טו) עַל פָּנָי. בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי
שָׁם, וְזֶהוּ כָּל הָעוֹלָם. דָּבָר אֲחֵר: כָּל זֶמֶן שְׁאֲנִי קַיִם.

(כ) שְׁמֹר. וּבִרְאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר: 'זְכוֹר' (שמות טו:כז)!
שְׁנִיָּהם בְּדַבּוּר אֶחָד וּבְתִבְיָה אֶחָד נֶאֱמָרוּ וּבְשִׁמְיָה
אֶחָד נִשְׁמְעוּ: כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ. קֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה בְּמֶרֶה:

עשרת הדברות בטעם העליון

אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: לֹא יְהִיָּה לְךָ אֱלֹהִים
אֲחֵרִים עַל־פָּנָי לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל | כָּל־תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם | מִמַּעַל
וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם | מִתַּחַת לָאָרֶץ לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא
תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹקֵד עֹון אֲבוֹת עַל־בָּנִים
וְעַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רַבְעִים לְשָׁנָאִי וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֻלְפִים לְאַהֲבִי וּלְשֹׁמְרֵי
מִצְוֹתָי [מִצְוֹתַי]: לֹא תִשָּׂא אֶת־שֵׁם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא
כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לְשׁוּא: שְׁמֹר
אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וַעֲשִׂיתָ כָּל־מְלֹאכְתֶּךָ וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה

ה

ואתחנן

לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אֹתָהּ וּבְנֶה־וּבָתָהּ וְעַבְדָּהּ־וְאָמְתָהּ
 וְשׁוֹרָהּ וְחִמְרָהּ וְכָל־בְּהֶמְתָּהּ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ
 כָּג וְאָמְתָהּ כַּמֹּדֶ: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל־כֵּן צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־יוֹם
 כֹּד הַשַּׁבָּת: כִּבֵּד אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה יֵד
 אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן | יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה
 כֹּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: לֹא תִרְצָח וְלֹא תִנָּשֵׂא וְלֹא תִזְנוּ, טו
 תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִגְנוֹב וְלֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ יֵד, יח
 כו עַד שְׂוֹא: וְלֹא תַחְמֹד אִשְׁתִּי רַעְיָךְ וְלֹא יִזְנוּ, כ
 תַּתְּאִוָּה בֵּית רַעְיָךְ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאָמְתּוֹ שׁוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר
 כז לְרַעְיָךְ: אֶת־הַדְּבָרִים כֹּא חֲמִישִׁי

תרגום אונקלוס

קדם יי אלהיך לא תעביד כל עבדא את וברך וברתך ועבדך ואמתך ותורך וחמרך וכל בעירך
 וגירך דבקרןך בדיל דינוח עבדך ואמתך כותך: כג ותדכר ארי עבדא הויתא בארעא דמצרים
 ואפקך יי אלהיך מתמן ביד תקיפא ובדרע מרמס על כן פקךך יי אלהיך למעבד ית יומא דשבתא:
 כד יקר ית אבך וית אמך כמא דפקךך יי אלהיך בדיל דיירכון יומך ובדיל דייטב לך על ארעא דיי אלהיך
 יחייב לך: כה לא תקטול נפש ולא תגוף ולא תגנוב ולא תסחיד בחברך סהדותא דשקרא: כו ולא תחמיד
 אמת חברך ולא תרוג בית חברך חקליה ועבדיה ואמתיה תוריה וחמריה וכל דלחברך: כז ית פתגמיא

פירוש רש"י

(כג) וזכרת כי עבד היית וגו'. על מנת כן פדאך, (כה) ולא תנאף. אין לשון 'נאוף' אלא באשת
 שתהיה לו עבד ותשמר מצותיו: (כד) כאשר איש: (כו) ולא תתאוה. 'ולא תרוג'. אף הוא
 צוה. אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה, לשון חמדה, כמו 'נחמד למראה' (בראשית ב:ו)
 שנאמר 'שם שם לו חק ומשפט' (שמות יא:מב): דמתרגמינן 'דמרגג למחזי':

עשרת הדברות בטעם העליון

כָּל־מְלָאכָה אֹתָהּ וּבְנֶה־וּבָתָהּ וְעַבְדָּהּ־וְאָמְתָהּ וְשׁוֹרָהּ וְחִמְרָהּ וְכָל־בְּהֶמְתָּהּ
 וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאָמְתְּךָ כַּמֹּדֶ וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ |
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל־כֵּן
 צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת: כִּבֵּד אֶת־אֲבִיךָ
 וְאֶת־אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן | יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטֵב לָךְ עַל
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: לֹא
 תִרְצָח: וְלֹא תִנָּשֵׂא: וְלֹא
 תִגְנוֹב: וְלֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שְׂוֹא: וְלֹא
 תַחְמֹד אִשְׁתִּי רַעְיָךְ וְלֹא תַתְּאִוָּה בֵּית רַעְיָךְ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ
 וְאָמְתּוֹ שׁוֹרוֹ וְחִמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרַעְיָךְ:

ה

ואתחנן

הָאֵלֹהִים דְּבַר יְהוָה אֶל-כָּל-קְהִלְכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֲנַן וְהָעֲרָפֶל קוֹל
כח גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיִּכְתְּבֶם עַל-שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתֶּנָּם אֵלַי: וַיְהִי כְשִׁמְעֶכֶם
אֶת-הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וַהֲהִיר בְּעֵר בְּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל-רָאשֵׁי
כט שְׁבִיטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם: וַתֹּאמְרוּ הֵן הִרְאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת-כְּבוֹדוֹ
וְאֶת-גְּדֻלּוֹ וְאֶת-קִלְוֹ שִׁמְעָנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי-יְדַבֵּר
ל אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם וַחֲיוֹ: וַעֲתָה לָמָּה נָמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
לא אִם-יִסָּפִים | אֲנַחְנוּ לְשִׁמְעַת אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתְּנוּ: כִּי מִי
כל-בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מִדְּבַר מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ כָּמָנוּ וַיְחִי:
לב קָרַב אֶתָּה וּשְׁמַע אֶת כָּל-אֲשֶׁר יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּה | תִּדְבֹּר אֵלֵינוּ
לג אֶת כָּל-אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וּשְׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ: וַיִּשְׁמַע יְהוָה
אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם בַּדְּבָרֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת-קוֹל דְּבָרֵי
לד הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַיךָ הֵיטִיבוּ כָל-אֲשֶׁר דִּבְּרוּ: מִי־יִתֶּן וְהָיָה לְבָבְכֶם
זָה לַהֵם לִירְאָה אֹתִי וּלְשֹׁמֵר אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי כָּל-הַיָּמִים לְמַעַן יֵיטֵב לָהֶם
לה, לו וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם: לָךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם: וְאַתָּה פֹה עֹמֵד
עַמְדִּי וְאֹדְבָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל-הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמָדֶם
לו וְעָשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר צֻוֶּה
לז יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא תִסְרוּ יָמִין וּשְׂמָאל: בְּכָל-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צֻוֶּה יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תֵּלְכוּ לְמַעַן תַּחֲיוּן וְטוֹב לָכֶם וְהֶאֱרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ
לט אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן: וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צֻוֶּה יְהוָה

תרגום אונקלוס

הָאֵלִין מְלִיל יִי עִם כָּל קְהִלְכוֹן בְּטוֹרָא מְגוּ אִישְׁתָּא עֲנָנָא וְאַמְטָתָא קָל רַב וְלֹא פָסִיק וּכְתַבְנוּן עַל תְּרִין
לוחי אֲבָנִיָּא וַיִּהְיוּ כְּשִׁמְעָכוֹן יֵת קָלָא מְגוּ חֲשׂוּכָא וְטוֹרָא בְּעֵר בְּאִישְׁתָּא וּקְרִיבְתוֹן לִוְחֵי
כָּל רִישֵׁי שְׁבִיטִיכוֹן וְסָבִיכוֹן: כֹּט וְאַמְרִתוֹן הָא אֲחֻזִּינָא יִי אֱלֹהֵנָא יֵת יִקְרִיָּה וְיֵת רַבּוּתִיָּה וְיֵת קָל מִימְרִיָּה שְׁמַעְנָא מְגו
אִישְׁתָּא יוֹמָא הָדִין חֲזִינָא אֲרִי מְלִיל יִי עִם אֲנָשָׁא וּמִתְקִיָּים: לֹא וְכַעַן לָמָּה נָמוּת אֲרִי תִכְלֹנָא אִישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא
אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא לְשִׁמְעָא יֵת קָל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵנָא עוֹד מִיִּתִּין אֲנַחְנָא: לֹא אֲרִי מִן כָּל בָּשָׂרָא דְשָׁמַע קָל מִימְרָא
דִּי קִיִּימָא מְלִיל מְגוּ אִישְׁתָּא כּוֹתָנָא וְאַתְקִיָּים: לֹא קָרַב אֶתָּה וּשְׁמַע יֵת כָּל דִּיִּימָר יִי אֱלֹהֵנָא וְאַתָּה תִּמְלִיל עֲמָנָא
יֵת כָּל דִּימְלִיל יִי אֱלֹהֵנָא עֲמָךְ וְנִקְבִּיל וְנַעֲבִיד: לֹא וּשְׁמִיעַ קָדָם יִי יֵת קָל פִּתְגָמִיכוֹן בְּמַלְלוּתְכוֹן עֲמִי וְאָמַר יִי לִי
שְׁמִיעַ קָדָמִי יֵת קָל פִּתְגָמִי עֲמָךְ הָדִין דְּמַלְלוּ עֲמָךְ אֲתִקְנוּ כָּל דְּמַלְלוּ: לֹא לִוְיָ דִּיהִי לָבָא הָדִין לְהוֹן לְמַדְחַל קָדָמִי
וּלְמַטָּר יֵת כָּל פְּקוּדֵי כָּל יוֹמִיָּא בְּדִיל דִּיִּיטֵב לְהוֹן וּלְבָנֵיהוֹן לְעֹלָם: לֹא אִיזִיל אִימָר לְהוֹן תּוֹבוּ לָכוֹן לְמַשְׁכְּנִיכוֹן: לֹא וְאַתָּה
הָכָא קוֹם קָדָמִי וְאַמְלִיל עֲמָךְ יֵת כָּל תְּפִקִּידָתָא וְקִימָא וְדִינָא דְּתִלְפִינוֹן וְיַעֲבִדוֹן בָּאָרְעָא דְּאָנָּא יְהִיב לְהוֹן לְמִירְתָּהּ:
לֹא וְתִשְׁרוֹן לְמַעַבֵּד כְּמָא דְּפִקִּיד יִי אֱלֹהֵכוֹן יִתְכוֹן לֹא תִסְטוֹן לִימִינָא וּלְשִׁמְאַלָּא: לֹא בְּכָל אֹרְחָא דְּפִקִּיד יִי אֱלֹהֵכוֹן
יִתְכוֹן תְּהִיכוֹן בְּדִיל דְּתִיחוֹן וְיִיטֵב לָכוֹן וְתִיכוֹן יוֹמִין בָּאָרְעָא דְּתִירְתוֹן: לֹא וְדָא תְּפִקִּידָתָא קִימָא וְדִינָא דְּפִקִּיד יִי

פירוש רש"י

(כז) וְלֹא יִסָּף. מִתְּרַגְּמִינָן 'וְלֹא פָסִיק', [וּלְפִי שְׁמַדָּת בָּשָׂר וָדָם, אֵינָן יְכוּלִּין לְדַבֵּר כָּל דְּבָרֵיהֶם בְּנִשְׁמָה אַחַת, וּמִדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן – לֹא הָיָה פוֹסֵק, וּמִשְׁלַל הָיָה פוֹסֵק – לֹא הָיָה מוֹסִיף.] כִּי קוּלוֹ חֲזַק וְקִים לְעוֹלָם. דְּבַר אַחֵר: 'וְלֹא יִסָּף' –

לֹא הוֹסִיף לְהִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ פְּמִבִּי: (לז) וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֵלֵינוּ. הַתְּשִׁתֶּם אֶת כַּחַי בְּנִקְבָּה, שְׁנַצְטַעְרִיתִי עֲלֵיכֶם וּרְפִיתֶם אֶת יָדִי, כִּי רָאִיתִי שְׂאֵינְכֶם חֲרָדִים לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו מֵאַהֲבָה. וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לָכֶם לְלַמֵּד מִפִּי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמֵּד מִמֶּנִּי?:

ואתחנן

אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

מ לְמַעַן תִּירָא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי

מא מְצַוְךָ אֹתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכַּן יָמֶיךָ: וְשָׁמַעַתְּ

יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְאֲשֶׁר תִּרְבּוֹן מְאֹד כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר

יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ:

ו א, ב שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד: וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כֹּכ שְׂשִׁי ו

ג בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי

ד מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ: וְשָׁנַנְתָּם לִבְנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ

תרגום אונקלוס

אֱלֹהִיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם בְּאֶרֶץ דְּאִתּוֹן עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: מ בְּדִיל דְּתַדְחַל קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַטֵּר יֵת
כָּל קִימוֹתֵי וּפְקוּדוֹתֵי דְאִנָּא מִפְּקִיד לְךָ אֶת וּבְרָךְ וּבְרָךְ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ וּבְדִיל דְּיִירְכּוֹן יוֹמֶךָ: מא וּתְקַבִּיל יִשְׂרָאֵל
וְתִטֵּר לְמַעַבְדֵּי דְיִיטֵב לְךָ וּדְתַסְגּוֹן לְחֻדָּא כְּמָא דְמַלְלִיל יְיָ אֱלֹהָא דְאַבְהָתְךָ לְךָ אֶרֶע עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבֶּשׁ:

א שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵנָּא יְיָ חֵד: ב וְתַרְחַם יֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל נַכְסֶךָ: ג וְיִהְיוּ
פְתֻגְמֵי הָאֲלִין דְּאִנָּא מִפְּקִיד לְךָ יוֹמָא דִּין עַל לִבְךָ: ד וְתַנְנִינוֹן לִבְנֶיךָ וְתַמְלִיל בְּהוֹן בְּמִתְבָּךְ בְּבֵיתְךָ

פירוש רש"י

סדר ו (א) ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. ה' ה' שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ
עֵתָה וְלֹא אֱלֹהֵי הָאֻמוֹת, הוּא עֵתִיד לִהְיוֹת ה' אֶחָד,
שְׁנֵאמֹר 'כִּי אֲנִי אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקָרָא
כָּלֶם בְּשֵׁם ה'' (תרי עשר, צפניה, יד:מב), וְנֵאמֹר 'בְּיוֹם
הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד' (תרי עשר, זכריה
כ:לב): (ב) וְאַהֲבַתְּ. עֲשֵׂה דְבָרֶיךָ מֵאַהֲבָה: אֵינוֹ דוֹמָה
הָעוֹשֶׂה מִירָאָה לְעוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה. הָעוֹשֶׂה אֶצֶל רַבּוֹ
מִירָאָה, כְּשֶׁהוּא מְטָרִיחַ עָלָיו – מַנְיָחוֹ וְהוֹלֵךְ: בְּכָל
לִבְּךָ. בְּשְׁנֵי יִצְרִיךָ. דְּבַר אַחֵר: 'בְּכָל לִבְּךָ' – שְׁלֹא
יִהְיֶה לְבָבְךָ חֲלוּקַת עַל הַמָּקוֹם: וּבְכָל נַפְשְׁךָ. אֲפִלּוֹ הוּא
נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ: וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל מְמוֹנְךָ; יֵשׁ לְךָ
אָדָם שֶׁמְמוֹנֵךְ חִבִּיב עָלָיו מְגוּפוֹ, לְכָךְ נֵאמֹר 'בְּכָל
מְאֹדְךָ'. דְּבַר אַחֵר: 'וּבְכָל מְאֹדְךָ' – בְּכָל מְדָה וּמְדָה
שֶׁמוֹדֵד לְךָ, בֵּין בְּמִדַּת הַטּוֹב, בֵּין בְּמִדַּת הַפְּרַעְנוֹת.
וְכֵן דוֹר הוּא אוֹמֵר 'כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׁא וּבִשְׁם ה'
אֶקְרָא' (תהלים סדר טז פסוק נט, מזמור קי"ד שלנו פסוק יג),
'צָרָה וַיִּגְוֹן אֲמַצָּא, וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא' (שם מט–נ, ג–ד
בַּהֲתַאמָּה): (ג) וְהָיוּ הַדְּבָרִים. מָה הֵיא הָאֲהֲבָה?

מפתח סדרי התנ"ך

פסוקי יסוד באמונה במלכות ה' בעולם הוצבו בראשי הסדרים.

אצלנו שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: שהוא קבלת עול מלכות שמים, כדברי המשנה במסכת ברכות (ז,ב) אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻעַ בֶּן קֶרְחָה: לָמָּה קִדְּמָה 'שָׁמַע' ל'וְהָיָה אִם שָׁמַע' אֵלָּא, כְּדִי שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם תַּחֲלָה, וְאַחֵר כִּךְ
יִקְבַּל עָלָיו עַל מִצְוֹת.

וכן הפסוקים וְקָרָא זֶה אֱלֹהֵי וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֹא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: (ישעיה ג:א), וְתִשְׁאֲנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע
אֲחֵרִי קוֹל רֶעִשׂ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹדֵה' מִמְּקוֹמוֹ: (יחזקאל כ:א) שהם פסוקי התגלות כבוד ה' לנביאיו. והם נקבעו
בתפילותינו כיסוד התחיבויותינו לקדש את שמו יתברך.

וכן, הפסוק בו קיבלו העם בימי אליהו את מלכות ה' הוצב בראש סדר: וַיִּרָא כָל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא
הָאֱלֹהִים ה' הוּא הָאֱלֹהִים: (מלכים טז:א).

ולראש סדר יח בישעיה נבחר הפסוק כֹּה־אָמַר ה' מְלֶכְךָ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדִי אֵין
אֱלֹהִים: שנקבע גם כאחד מפסוקי הזכרונות במוסף של ראש השנה.

לאור דברי רש"י בפסוק ד, דיבור המתחיל: לִבְנֶיךָ. ניתן להבין מדוע נקבע הפסוק בְּנִי עֵתָה אֶל־תִּשְׁלֹו כִּי־בָכְם בַּחֵר
ה' לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשִׁרְתּוֹ וְלִהְיוֹת לוֹ מְשִׁרְתִּים וּמְקַטְרִים לראש סדר כֹּכ בדברי הימים.

ואתחנן

וּבְלַכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבִשְׁכַבְךָ וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפָה

וּבֵין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: וְהָיָה כִּי־יִבְיָאָךָ | יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְךָ עָרִים גְּדוֹלֹת וְטֹבַת אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתִי: וּכְתִיבִים מְלָאִים כָּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־מָלְאָתָּ וּבִרְתָּ חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא־חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ: הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֵתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִשָּׁבַע: לֹא תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים

אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם: כִּי אַל קִנְאָה יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ פֶּן־יִחַרְהָ אֶת־יְהוָה

וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: לֹא תִנָּסֹו אֶת־יְהוָה כִּי

אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמֶּסָּה: שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

תרגום אונקלוס

ובמהךך באורחא ובמשכךך ובקומךך: ה' ותקטרנן לאת על ידך ויהיו לתפלין בין עינך: ו ותכתובנן על מזוזין ותקבענן בספי ביתך ובתרעך: ו יהי ארי יעילנך יי אלהך לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב למתן לך קרוין רברבן וטבן דלא בניתא: ה' ובתינ מלן כל טוב דלא מליתא וגובין פסילן דלא פסלתא כרמין וזיתין דלא נצבתא ותיכול ותשבוע: ט אסתמר לך דלמא תתנשי ית דחלתא דיי דאפקך מארעא דמצרים מבית עבדותא: י ית יי אלהך תדחל וקדמוהי תפלח ובשמייה תקיים: יא לא תהכון בתר טעות עממיא מטעות עממיא דבסחרניכון: יב ארי אל קנא יי אלהך שכינתיה בינך דלמא יתקף רוגזא דיי אלהך בך וישיציןך מעל אפי ארעא: יג לא תנסון קדם יי אלהכון כמא דנסיתון בנסיתא: יד מטר תטרון ית פקודיא דיי אלהכון

פירוש רש"י

ובשכבך. יכול, אפלו שכב בחצי היום? תלמוד לומר 'ובקומך'. יכול, אפלו עמד בחצי הלילה? תלמוד לומר 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך' – דרך ארץ דברה תורה: זמן שכיבה וזמן קומה: (ה) וקשרתם לאות על ידך. אלו תפלין שברצוע: והיו לטטפת בין עיניך. אלו תפלין שבראש. ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו 'טטפת': 'טט' בכתפי שתיים, 'פת' באפריקי שתיים: (ו) מזוזות ביתך. 'מזוזות' כתיב, שאין צריך אלא אחת: ובשעריך. לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות: (ח) חצובים. לפי שהוא מקום

טרשין וסלעים, נופל בו לשון 'חציבה': (ט) מבית עבדים. כתרגומו: 'מבית עבדותא', ממקום שהייתם שם עבדים: (י) ובשמו תשבוע. אם יש בך כל המדות הללו, שאתה ירא את שמו ועובד אותו – אז 'בשמו תשבוע', שמתוך שאתה ירא את שמו, תהא זהיר בשבועתך, ואם לאו – לא תשבוע: (יא) מאלחי העמים אשר סביבותיכם. הוא הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם, הצריך להזהיר עליהם ביותר: (יג) במסה. כשיצאו ממצרים שנסוהו במים, שנאמר 'היש ה' בקרבנו' (שמות יג:טז):

מפתח סדרי התנך

אשרינו שזכינו בשנת ה'תש"ח ובשנת ה'תשנ"ז לראות בקיום ההבטחה שבפסוקים ז-ח. ומי שגאל את אבותינו ואותנו הוא יגאלנו גאולה שלמה בקרוב, ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, חברים כל ישראל, אמן.

סדר ו פותח בקבלת עול מלכות שמים על ידי עם ישראל, הפטרתו (תרי עשר, זכריה כ"ב-ל"ח+כ"א) פותחת ומסיימת ביום בו ה' ימלוך על כל העולם. פתיחתה וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד: ובדילוג אל פסוק שנקבע כראש סדר, היא מסתיימת וְהָיָה כָּל־סִיר בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה קָדֵשׁ לַה' צְבָאוֹת וּבָאוּ כָּל־הַזִּבְחִים וְלָקְחוּ מֵהֶם וּבִשְׁלֹו בָהֶם וְלֹא־יִהְיֶה כִנְעָנִי עוֹד בְּבֵית־ה' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא: וכך פייט רבי יצחק (עמו' 140)

יְתִיחַד שְׁמֶךְ / בְּמִיחַדִּי שְׁמֶךְ // וַיִּקְרָא שְׁמֶךְ / בְּקוֹרְאֵי שְׁמֶךְ
נְתוּשׁ מַלְכוּת שׁוֹנִים אֶחָד אֶחָד // וְהָשִׁב מַלְכוּתְךָ לְאוֹמָה אֶחָד
יְלִדִי תָם בְּרִאוֹתְךָ כִּי הֵם לֹב אֶחָד // יִיאָמֶר לְךָ מִי כַעֲמֶךָ גּוֹי אֶחָד
יְוֹדֵעַ יוֹם אֶחָד / בִּישַׁע מְיוֹחַד // וְתִיּוֹדֵעַ כִּי אַתָּה אֶחָד / וּשְׁמֶךָ אֶחָד

ו

טו

וְעִדְתִּיו וַחֲקִיו אֲשֶׁר צִוָּה: וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יֵיטֵב

טז לָךְ וּבָאתָ וִירֵשְׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם: לְהַדְרִיךְ

יז אֶת-כָּל-אֲבִיכָךְ מִפְּנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: כִּי-יִשְׁאַלְךָ כֹּה

בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

יח אֱלֹהֵינוּ אֹתְכֶם: וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם

יט וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: וַיֵּתֶן יְהוָה אוֹתוֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים

כ וָרָעִים | בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל-בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם

לְמַעַן הֵבִיא אֹתָנוּ לָתֵת לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

כא וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַחֲקִים הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת-יְהוָה

כב אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים לְחִיתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה: וְצִדְקָה תִּהְיֶה-לָנוּ

כג כִּי-נִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר

כד צִוָּנוּ: כִּי יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ שְׁבִיעִי

אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִשְׁלַח גּוֹיִם-רַבִּים | מִפְּנֶיךָ הַחֲתִי וְהַגֵּרְגָּשִׁי

וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוֹסִי שְׁבַעַה גּוֹיִם רַבִּים וְעַצוּמִים

תרגום אונקלוס

וְסִהְדוּתִיהָ וְקִימוּתִיהָ דְּפִקְדָּךְ: טו וְתַעֲבִיד דְּכֶשֶׁר וְדִתְקִין קָדָם יי בְּדִיל דְּיֵיטֵב לָךְ וְתִיעוּל וְתִירַת יֵת אֶרְעָא טְבָתָא דְּקִיִּים יי לְאַבְרָהָם: טז לְמַתְבֵּר יֵת כָּל בְּעָלֵי דְּכֶכָךְ מִן קְדָמָךְ כְּמָא דְּמַלִּיל יי: יז אֲרִי יִשְׁאַלְךָ בְּרֶךְ מָחָר לְמִימַר מָא סִהְדוּתָא וְקִימָא וְדִינָא דְּפִקִּיד יי אֱלֹהֵנָא יִתְכוּן: יח וְתִימַר לְבְרֶךְ עֲבָדִין הוּינָא לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וְאַפְקֵנָא יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא: יט וְיֵהֵב יי אֶתִּין וּמוֹפְתִין רַבְרַבִּין וּבִישִׁין בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל אָנֶשׁ בֵּיתִיהָ לְעֵינֵנָא: כ וְיִתְנָא אֲפִיק מִתְמֵן בְּדִיל לְאַעֲלָא יִתְנָא לְמַתָּן לָנָא יֵת אֶרְעָא דְּקִיִּים לְאַבְרָהָם: כא וּפְקֻדָּנָא יי לְמַעֲבֵד יֵת כָּל קִימָא הָאֵלִין לְמַדְחַל קָדָם יי אֱלֹהֵנָא דְּיֵיטֵב לָנָא כָּל יוֹמָא לְקִימוּתָנָא כִּיּוֹמָא הַדִּין: כב וְזִכְוֹתָא תְּהִי לָנָא אֲרִי נָטַר לְמַעֲבֵד יֵת כָּל תְּפִקִּידָתָא הָדָא קָדָם יי אֱלֹהֵנָא כְּמָא דְּפִקְדָּנָא: כג אֲרִי יִעֲלִינָךְ יי אֱלֹהֶךָ לְאַרְעָא דָּאתָ עֲלִיל לְתִמְן לְמִירְתָּהּ וְיִתְרִיף עִמָּמִין סְגִיאִין מִן קְדָמָךְ חֲתָאִי וְגִרְגִּישָׁאִי וְאַמּוּרָאִי וְכְנַעֲנָאִי וּפְרָזָאִי וְחֲוָאִי וַיְבוֹסָאִי שְׁבַעַה עִמָּמִין סְגִיאִין וְתִקִּיפִין

פירוש רש"י

(טו) הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. זֶה פֶּשֶׁרָה, וְלִפְנֵים מִשׁוּרַת הַדִּין: מָחָר שֶׁהוּא אַחֵר זָמָן: (כג) וְנִשְׁלַח. לְשׁוֹן הַשְׁלָכָה (טז) כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. וְהִכֵּן דִּבֶּר? 'וְהַמְתִּי אֶת כָּל וְהַתְּזָה, וְכֵן 'וְנִשְׁלַח הַבְּרָזִל' (להלן טו:לד): הָעַם וְגו' (שמות יז:לד): (יז) כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר. יֵשׁ

מפתח סדרי התנ"ך

וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה' (פסוק טז) הוּא הַפְּסוּק עָלָיו הַסְמִיכו חֲכָמִים דִּינֵי מִמוֹנוֹת שׁוֹנִים בְּהֵם מַחֲוִיב אָדָם לַפְּשָׁרָה מִמוֹנִית וְלִוִּיתוֹר עַל מִמּוֹן לִפְנֵים מִשׁוּרַת הַדִּין. וְעֵיין בְּרִשִׁי וּבְרַמְבַּם כָּאן.

בַּמִּסְפָּר מִקוּמוֹת מַלְמַדַּת הַתּוֹרָה אֶת עֲקֻרוֹנוֹת צִבְיִרַת הַמִּמּוֹן וְהַשִּׁימוֹשׁ בּוּ.

הַאִיסוּר לַהֲרוּוִיחַ כִּסְפִים תוֹךְ נִיצוּל חוּסֵר הַיֶּדַע שֶׁל הַשָּׁנִי נִמְצָא בְּרֹאשׁ סֵדֵר כ' בּוֹיִקְרָא וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אָחִיו.

הַחֻבָּה לְסִייעַ כְּלָכִלִית לְמִי שֶׁמִּתְמוּטָּת תוֹךְ אִיסוּר לְנַצֵּל אֶת מִצְוַתוֹ לַעֲשִׂיַת רוּחוֹם נִמְצָאת גַּם בְּרֹאשׁ סֵדֵר יז בְּשִׁמוֹת אִם-כֶּסֶף תִּלְוֶהָ אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֶנְלִי עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׁה לֹא-תִשְׁמִימוֹן עָלָיו נִשְׁךְ. וְגַם בְּרֹאשׁ סֵדֵר כ"א בּוֹיִקְרָא וְכִי-יִמְוֶךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהַחֲזִקְתָּ בּוֹ גֵּר וְתוֹשֵׁב וְחִי עִמָּךְ: אֶל-תִּקַּח מֵאֹתוֹ נִשְׁךְ וְתִרְפִּית וִירֵאָתָּ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחִי אָחִיךָ עִמָּךְ. וְרֹאשׁ סֵדֵר ח' בַּסֵּפֶר מִשְׁלֵי הוּא: נִגִּיד חֲסֵד תְּבוֹנוֹת וְרַב מַעֲשָׂקוֹת שְׁנָאִי [שְׁנָא] כְּצַע יֶאֱרִיךְ יָמִים:

הַחֻבּוֹת לְוֹתֵר מִרְכּוּשֵׁי לְטוֹבַת הַחֲלָשִׁים בַּחֲבֵרָה נִמְצָאוֹת בְּשָׁנֵי רֹאשֵׁי סִדְרִים בַּחוּמֵשׁ דְּבָרִים.

בְּרֹאשׁ סֵדֵר יג הַחֻבָּה לַהֲלוּוֹת גַּם עֵרֵב שְׁמִיטַת כִּסְפִים כְּשִׁישׁ חֲשֵׁשׁ שֶׁהַחֻבּ יוֹשֵׁמֵט כִּי-יִהְיֶה בָךְ אֲבִיּוֹן ... לֹא תִאֲמַץ אֶת-לִבְכָךְ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת-יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֲבִיּוֹן. וּבְרֹאשׁ סֵדֵר כ' שֶׁם נִמְצָאת הַחֻבָּה לְהַשְׁאִיר תְּבוּאָה שֶׁנִּשְׁכַּחַה כִּי תִקְצֹר ... וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֶר בְּשָׂדֶה לֹא תִשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר לִיתוֹם וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ.

הַמְקִיִּים מִצְוֹת אֵלוֹ הוּא הָאָדָם הַשֶּׁלֵּם, כְּמוֹ שְׁאוּמֵר יִרְמְיָה הַנְּבִיא בַּפְּסוּק שֶׁנִּקְבַּע לְרֹאשׁ סֵדֵר ו' בַּסֵּפֶר כִּי אִם-בְּזָאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֶּׁכֶּל וַיֵּדַע אוֹתוֹ כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֲסֵד מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בָּאָרֶץ כִּי-בְּאֵלֶּה חֲפָצָתִי נֶאֱמַר-ה'.

ו

ואתחנן

כד מִמָּוֶה: וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם הַחֲרָם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא-תִכְרֹת
 כה לָהֶם בְּרִית וְלֹא תַחֲנֶם: וְלֹא תִתַּחֲתֶן בָּם בְּתֶךָ לֹא-תִתֵּן לִבְנֹו וּבְתוֹ
 כו לֹא-תִקַּח לִבְנֶךָ: כִּי-יִסִּיר אֶת-בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי וְעַבְדּוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה
 כז אֶף-יְהוָה בָּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מִהָרָ: כִּי אִם-כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבַּחַתֵּיהֶם תִּתְּצוּ
 כח וּמִצִּבְתָּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירָהֶם תִּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ: כִּי עַם
 קדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּךְ בָּחַר | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה
 כט מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה: לֹא מֵרַבָּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים חֶשֶׁק יְהוָה
 ל בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם כִּי-אַתֶּם הִמַּעַט מִכָּל-הָעַמִּים: כִּי מֵאֲהַבַת יְהוָה אַתֶּם
 וּמִשְׁמְרוּ אֶת-הַשְּׁבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם בֵּיד
 לא חֲזָקָה וַיַּפְדֶּךָ מִבֵּית עַבָדִים מִיַּד פֶּרְעָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם: וַיַּדְעֶתָ כִּי-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנּוֹאֲמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי
 לב מִצְוָתוֹ לֶאֱלֹף דֹּר: וּמִשְׁלָם לְשֹׁנְאָיו אֶל-פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵז לְשֹׁנְאוֹ
 לג אֶל-פָּנָיו יִשְׁלַם-לוֹ: וְשִׁמְרָתָ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים
 אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצוּן הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

מפטיר

תרגום אונקלוס

מִמָּוֶה: כֹּד וּמִסְרִינוֹן יִי אֱלֹהֶךָ קִדְמָךָ וְתַמְחִינוֹן גִּמְרָא תִּגְמַר יְתְהוֹן לֹא תִגְזַר לְהוֹן קִיָּם וְלֹא תִרְחִים עֲלֵיהוֹן:
 כה וְלֹא תִתַּחֲתֶן בְּהוֹן בְּרִיתָךָ לֹא תִתֵּן לְבְרִיה וּבְרִיתָהּ לֹא תִסֵּב לְבְרִיךָ: כֹּד אֲרִי יִטְעִין יִת בְּרִיךָ מִבְּתַר פּוֹלְחָנִי
 וַיִּפְלְחוֹן לְטַעוֹת עַמְמִיא וַיִּתְקַף רוּגְזָא דִּי בָכוֹן וַיִּשְׁצִינֶךָ בְּפִרְעָה: כֹּד אֲרִי אִם כְּדִין תַּעֲבִדוֹן לְהוֹן אִיגוּרִיהוֹן תִּתְרַעֲוֹן
 וְקִמְתְּהוֹן תִּתְבָּרוֹן וְאֲשִׁירִיהוֹן תִּקְצִצוֹן וְצִלְמִיהוֹן תִּקְדּוֹן בְּנוֹרָא: כה אֲרִי עַם קִדִּישׁ אַתָּה קִדְּם יִי אֱלֹהֶךָ בָּךְ
 אַתְרַעִי יִי אֱלֹהֶךָ לְמַהוּי לִיה לְעַם חֲבִיב מִכָּל עַמְמִיא דְּעַל אֲפִי אֲרַעָא: כט לֹא מִדְּסִגְיָאִין אַתּוֹן מִכָּל עַמְמִיא
 צְבִי יִי בָכוֹן וְאַתְרַעִי בָכוֹן אֲרִי אַתּוֹן זְעִירִין מִכָּל עַמְמִיא: ל אֲרִי מִדְּרַחִים יִי יִתְכוֹן וּמִדְּנִטְר יִת קִימָא דְקִיָּים
 לְאַבְהָתְכוֹן אֲפִיק יִי יִתְכוֹן בֵּיד תְּקִיפָא וּפְרָקָךָ מִבֵּית עַבְדוּתָא מִיַּד דְּפִרְעָה מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם: לא וְתַדַּע אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ
 הוּא אֱלֹהִים אֱלֹהָא מְהִימְנָא נִטְר קִימָא וְחֲסִדָּא לְרַחֲמוּהִי וּלְנִטְרִי פְקוּדוּהִי לֶאֱלֹף דְּרִין: לב וּמִשְׁלָם לְשֹׁנְאוּהִי טְבוֹן דְּאִנּוֹן
 עַבְדִּין קְדָמוּהִי בְּחִייהוֹן לְאוּבּוּדִיהוֹן לֹא מֵאַחַר עוֹבֵד טֵב לְשֹׁנְאוּהִי טְבוֹן דְּאִנּוֹן עַבְדִּין קְדָמוּהִי בְּחִייהוֹן מִשְׁלָם לְהוֹן:
 לג וְתַטְר יִת תַּפְקִידָתָא וְיִת קִימָא וְיִת דִּינָא דְּאִנּא מִפְקִיד לֹךְ יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדְּהוֹן:

פירוש רש"י

לְעִלּוֹן (ישעיה ו:ג); וְסִנְחָרִיב שֹׁאֲמַר: מִי בָכָל
 אֱלֹהֵי הָאָרְצוֹת (שם יז:כא); וְחִירָם שֹׁאֲמַר: אֵל
 אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי (יחזקאל טז:מ); כִּי
 אַתֶּם הִמַּעַט. הָרִי 'כִּי' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'דֹּהָא':
 (ל) כִּי מֵאֲהַבַת ה'. הָרִי 'כִּי' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן
 'אֵלָא': לֹא מֵרַבָּכֶם חֶשֶׁק ה' בָּכֶם אֵלָא מֵאֲהַבַת
 ה' אַתֶּם: וּמִשְׁמְרוּ אֶת הַשְּׁבָעָה. מִחֲמַת שְׁמֹרו
 אֶת הַשְּׁבָעָה: (לֹא) לֶאֱלֹף דֹּר. וּלְהִלָּן הוּא
 אוֹמֵר 'לְאֵלָפִים' (לעיל ה:יח)! כָּאֵן שֶׁהוּא סְמוּךְ
 אֶצֶל 'לְשֹׁמְרֵי מִצְוָתוֹ', הוּא אוֹמֵר 'לְאֵלָף', וּלְהִלָּן,
 שֶׁהוּא סְמוּךְ אֶצֶל 'לְאַהֲבָיו' הוּא אוֹמֵר 'לְאֵלָפִים':
 לְאַהֲבָיו. אֵלּוּ הָעוֹשִׂין מֵאֲהַבָה: וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוָתוֹ. אֵלּוּ
 הָעוֹשִׂין מִיִּרְאָה: (לב) וּמִשְׁלָם לְשֹׁנְאָיו
 אֵל פָּנָיו. בְּחִיּוֹ מִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב,
 כְּדִי לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא: (לג) הַיּוֹם
 לַעֲשׂוֹתָם. וּלְמַחֲרָ, לְעוֹלָם הַבָּא, לְטַל שְׁכָרָם:

(כד) וְלֹא תַחֲנֶם. לֹא תִתֵּן לָהֶם חֵן; אֲסוּר לוֹ לְאָדָם
 לוֹמַר: 'כִּמְהָ נָאָה גוֹי זֶה'. דְּבַר אַחֵר: לֹא תִתֵּן לָהֶם
 חֲנִיָּה בְּאַרְץ: (כו) כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי. בְּנוֹ שֶׁל
 גוֹי כְּשִׁישָׂא אֶת בְּתֶךָ יִסִּיר אֶת בְּנֶךָ, אֲשֶׁר תִּלְדַּ לּוֹ
 בְּתֶךָ מֵאַחֲרַי. לְמַדְנוּ, שֶׁבֶן בְּתֶךָ הֵבֵא מִן הַגּוֹי קְרוֹי
 'בְּנֶךָ', אֲבָל בְּנֶךָ הֵבֵא מִן הַגּוֹיָה אֵינוֹ קְרוֹי 'בְּנֶךָ',
 אֵלָא 'בְּנָה'; שֶׁהָרִי לֹא נֹאמַר עַל בְּתוֹ: 'לֹא תִקַּח, כִּי
 תִסִּיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי': (כז) מִזְבַּחַתֵּיהֶם. שֶׁל בְּנִין:
 וּמִצִּבְתָּם. אֲבָן אַחַת: וְאֲשִׁירָהֶם. אֵילָנוֹת שְׁעוֹבְדִין
 אוֹתָן: וּפְסִילֵיהֶם. צִלְמִים: (כט) לֹא מֵרַבָּכֶם.
 כְּפִשּׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ: לִפִּי שְׂאִין אַתֶּם מְגִדִּילִים
 עֲצָמְכֶם כְּשִׂאֲנִי מִשְׁפִּיעַ לָכֶם טוֹבָה, לִפְיֶכָךְ 'חֶשֶׁק
 ה' בָּכֶם': כִּי אַתֶּם הִמַּעַט. הִמַּעַטִּים עֲצָמְכֶם,
 כְּגוֹן אֲבָרֵיהֶם שֹׁאֲמַר: 'וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר' (בראשית
 טז:כז); וְכְגוֹן מִשָּׁה וְאַהֲרֹן שֹׁאֲמָרוּ: 'וְנַחֲנוּ מִה'
 (שְׁמוֹת יב:ל). לֹא כְּנֻבּוֹכְדָנָאֲצַר שֹׁאֲמַר: 'אֲדָמָה

טז א, ב נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: דַּבְּרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ קָמָה
כִּי מָלְאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחְתָּהּ מִיַּד יְהוָה כַּפָּלִים
ג בְּכָל-חַטָּאתֶיהָ: פ קוֹל קוֹרְאָה בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה קָמָה
ד יִשְׁרֹוּ בַּעֲרֻכָּהּ מִסָּלָה לְאֱלֹהֵינוּ: כָּל-גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל-הָר וְגִבְעָה
ה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרָכְסִים לְבִקְעָה: וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה
וְרָאוּ כָל-בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר: פ
ו קוֹל אֹמֵר קוֹרְאָה וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָּל-הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל-חֲסִידוֹ כְּצִיץ קָמָה
ז הַשָּׂדֶה: יִבֶּשׁ חֲצִיר נָבֵל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכָן חֲצִיר הָעֵם:
ח, ט יִבֶּשׁ חֲצִיר נָבֵל צִיץ וְדִבַּר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: פ עַל קָמָה
י הַר-גִּבְעָה עַל-יָדָהּ מִבְּשָׂרָה צִיּוֹן הָרִימִי בִכְחַד קוֹלְךָ מִבְּשָׂרָה
י יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל-תִּירְאִי אֹמְרִי לְעַבְדֵי יְהוָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: הִנֵּה
יא אֲדֹנֵי יְהוָה בַּחֲזֶק יָבֹוא וְזָרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שָׂכְרוּ אֹתוֹ וּפְעָלָתוֹ
יב לְפָנָיו: כָּרְעָה עֲדָרוֹ יִרְעָה בְּזֹרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת
יג יִנְהַל: פ מִי-מִדֹּד בְּשַׁעֲלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בַּזָּרֶת תִּכָּן קָמָה
יד וְכָל בְּשָׁלֵשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשָׁקֵל בְּפָלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאזְנִים:
טו מִי-תִכָּן אֶת-רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנוּ: אֶת-מִי נוֹעֵץ וַיְבַיְנֵהוּ
טז וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶח מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ דַעַת וְדֶרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ: הֵן
טז גוֹיִם כְּמֶר מִדְּלִי וּכְשֹׁחַק מֵאֲזֵנִים נַחֲשָׁבוּ הֵן אִיִּם כַּדָּק יִטּוּל:
ז, ח וּלְבָנוֹן אֵין דֵּי בָעַר וְחִיתוֹ אֵין דֵּי עוֹלָה: פ
ט, י ח כָּל-הַגּוֹיִם כְּאֵין נִגְדּוֹ מֵאֶפֶס וְתֵהוּ נַחֲשָׁבוּ-לוֹ: וְאֶל-מִי תִדְמִינוֹן קָמָה
יט אֵל וּמַה-דָּמוֹת תַּעֲרֹכוּ לוֹ: הַפֶּסֶל נִסְדָּח חָרָשׁ וְצִרְיָה בְּזָהָב יִרְקַעֲנוּ
כ וּרְתֻקוֹת כֶּסֶף צוּרִי: הַמִּסְכָּן תְּרוֹמָה עֵץ לֹא-יִרְקַב יִבְחַר חָרָשׁ חֲכָם
כא יִבְקֹשׁ-לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט: פ פ פ הֲלוֹא תִדְעוּ קָמָה
כב הֲלוֹא תִשְׁמְעוּ הֲלוֹא הִגֵּד מֶרֶאשׁ לָכֶם הֲלוֹא הִבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת
כג הָאָרֶץ: הִישָׁב עַל-חוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוּטָה כַּדָּק שָׁמַיִם
כד וַיִּמְתָּחֶם כְּאֶהָל לְשָׁבֶת: הַנוֹתֵן רוּזִיִּים לְאֵין שְׁפִטִי אֶרֶץ כִּתְהוּ עֲשֵׂה:
כד אֶף בַּל-נִטְעוּ אֶף בַּל-זָרְעוּ אֶף בַּל-שָׂרַשׁ בָּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם-נִשְׁחַף

טז כה בָּהֶם וַיָּבֹשׁוּ וַסַּעֲרָה כְּקֶשׁ תִּשְׁאֵם: ס וְאֶל־מִי קָמוּ

כו תְּדַמְיוּנִי וְאִשׁוּהָ יֹאמַר קָדוֹשׁ: שְׁאוּ־מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא

אֱלֹהֵה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֹל בְּשֵׁם יְקֻרָּא מְרַב אוֹנִים וְאִמְיָן

כז כִּחַ אִישׁ לֹא נִעְדָּר: ס הַסְּפָרִים וְהַשְׁכָּנִים מְסִימִים כֹּאן

טז כח ססס הַתִּימָנִים מְדַלְגִּים וּמוֹסִיפִים: ס הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיּוֹנִים מִבְּקָשִׁים קָנוּ

מִים וְאֵין לְשׁוֹנָם בְּצִמָּא נִשְׁתָּה אֲנִי יְהוָה אֶעֱנֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא

אֶעֱזָבָם: (פֶּרֶשׁה קָנוּ נִמְשַׁכָּת)